

Digitális Gyermejkjöllét

powered by EduTech Hungary

Digitális Gyermejkjöllét

–

ZÖLD KÖNYV

A 0-9 éves korosztály
és a digitalizáció

A dokumentumot az **EdTech Koalíció Digitális Gyermekjóléti munkacsoportja** készítette (a munkacsoport vezetője Timár Borbála). A munkacsoport 2024-ben alakult, azzal a céllal, hogy a digitalizáció gyermekeket érintő lehetőségeiről, hatásairól és ártalmairól szóló párbeszédet erősítse, és a Koalíció ezzel a területtel foglalkozó szakembereit összefogja.

Vezetői összefoglaló

A dokumentum célja, hogy a digitális gyermekjólét területén (közelebbről a 0–9 éves korosztály digitális / online jelenlétével, védelmével, nevelésével és jólétével kapcsolatosan) szakmai ajánlás, stratégiai alapot biztosító anyag készüljön.

A digitális technológia jelenléte a gyermekek életében adottság és lehetőség is, éppen ezért a dokumentum **kiegyensúlyozott, objektív, evidencia-alapú és ártalomcsökkentő megközelítést** alkalmaz, és leszögezi, hogy a gyermekek digitális jólétének támogatása csak **minden érdekelt szereplő együttműködésével** valósulhat meg.

Ennek megfelelően javasolt Magyarországon a digitális gyermekvédelem / digitális gyermekjólét tekintetében a nemzeti stratégia újragondolása, beavatkozások tervezése és ehhez teljesítménymutatók rendelése, jelen dokumentum javaslatai alapján.

Ennek megfelelően javasolt Magyarországon a digitális gyermekvédelem / digitális gyermekjólét tekintetében a nemzeti stratégia újragondolása, beavatkozások tervezése és ehhez teljesítménymutatók rendelése, jelen dokumentum javaslatai alapján.

A DOKUMENTUM LÉNYEGES ÁLLÍTÁSAI:

- **az okoseszközök mindenütt jelenléte hatással van a kisgyermek idegrendszeri, testi és szellemi fejlődésére és jólétére**, ezért szükség van ezek használatának korlátozására
- a kisgyermekkor digitális túlhasználat megalapozza a későbbi egészségtelen és káros médiahasználatot, valamint gátolja a kisgyermek egészséges fejlődését
- a szigorú tiltás nem hatékony, **rugalmas, ártalomcsökkentő megközelítésre** van szükség
- a **0–9 éves korosztály digitális eszközhasználat**a teljes képernyőmentességtől a saját okoseszköz használatáig tart, ezen az úton kell **a gyermeket kísélni**, ebben kell támogatást nyújtani a környezetnek, korlátozással, tudatosítással és a lehetőségek biztosításával
- a **0–9 éves korosztály digitális jóléte elsősorban a környezet** (szülők, családok, intézmények, szakemberek, a digitális platformok és a hatóságok) **felelőssége**.
- A családok különös támogatásra szorulnak ezen a területen, amely az egész társadalom felelőssége
- különösen **sürgős és azonnali beavatkozást kíván a 0–5 éves korosztály képernyő-kitettségeinek kezelése**

A DOKUMENTUM CÉLKITŰZÉSEI:

- összegyűjti és egy problématerképben rendszerezi a kihívásokat
- felvázolja a kifejezetten 0–9 éves korosztály online jelenlétével kapcsolatos kockázattérképet
- bemutatja az EdTech Koalíció partnerei közreműködésével készült jó gyakorlatokat
- az egyes érdekeltek (szülők, az oktatás szereplői, gyermekekkel foglalkozó szakemberek, iparági szereplők, illetve a szabályozó hatóságok) feladatait, a kialakítandó célzott beavatkozási pontokat, javaslatokat megalapozza.

Beavatkozási javaslatok

A Zöld könyv nemcsak általános irányelveket, hanem több konkrét beavatkozási pontot, szakmai ajánlást és javaslatot is megfogalmaz a digitális gyermekjólét javítása érdekében. Ezek a javaslatok összhangban állnak a dokumentum alapelveivel: fokozatosság, ártalomcsökkentés, életkori sajátosságok figyelembevétele, együttműködés és támogatás az egész ökoszisztéma szintjén.

1. Stratégiai és szabályozási szinten

A nemzeti stratégia újragondolása: Új, összehangolt nemzeti digitális gyermekvédelmi/jóléti stratégia kidolgozása, amely kifejezetten tartalmazza a 0–9 éves korosztály érdekeit és sajátosságait.

Egységes szakmai platform: Állami szintű koordináló munkacsoport létrehozása, amely összefogja az ágazatok (oktatás, egészségügy, gyermekvédelem, szabályozók, ipar) munkáját és közös támogatási felületet kínál.

Jogszabályi támogatás: A gyermekbarát digitális környezetet elősegítő szabályozók erősítése, valamint a technológiai fejlesztések felügyelete (pl. gyerekeknek szóló appok szabályozása).

2. Családok és szülők támogatása

Gyakorlati útmutatók, kampányok: Modern, életszerű ajánlások, kommunikációs kampányok és online/offline segédanyagok a szülők támogatására, kifejezetten a kisgyermekes családoknak.

Szülők képzése, bevonása: Olyan programok, amelyek segítik a szülőket eligazodni a digitális világban, és megmutatják, hogyan alakítsanak ki saját családi szabályokat és stratégiát.

Célzott segítség a rászorulóknak: Esélyegyenlőséget segítő programok az esélyhiányban érintett vagy nagyon alacsony digitális kompetenciaszinttel rendelkező családoknak.

3. Oktatás, intézmények, szakemberek szerepe

Óvodai és iskolai programok: Digitális kompetenciafejlesztés és a tudatosság fejlesztése már óvodás kortól, életkornak megfelelően, élményközpontúan, kevés óraszámban, de folyamatosan.

Szakmai képzések: Az óvodapedagógusok, kisgyermeknevelők számára speciális digitális nevelési képzések, amelyek segítenek felismerni a digitális ártalmakat és fejleszteni a gyermekek médiatudatosságát.

4. Iparági, technológiai javaslatok

Gyermekbarát digitális tartalmak: Hazai fejlesztők és szolgáltatók számára ajánlás minőségi, életkori sajátosságokat figyelembe vevő, ártalmat minimalizáló alkalmazások, szoftverek és tartalmak készítésére, jó gyakorlatok terjesztése, a tervezésen alapuló megoldások megvalósítása a nemzetközi sztenderdek alapján

Szülői felügyelet széles körben: életkori igényeknek megfelelő felület, szülői felügyeleti megoldások beletervezése a gyermekeknek szóló alkalmazásokba

A mesterséges intelligencia használata: a mesterséges intelligencia felelős, a gyermek legfőbb érdekét szem előtt tartó használata

5. Kiemelt, azonnali teendők

0–5 évesek képernyő-kitettsége csökkentése: Sürgős szemléletformálás (szülők, gondozók), szakmai támogatás, képernyőmentes alternatívák népszerűsítése.

Első okoseszköz átvétele – edukációs támogatás: Minden első készülék mellé (okostelefon, tablet) kötelező edukációs anyagot kell adni (akár iparági kötelezettségként).

Jó gyakorlatok megosztása: Országos online platform létrehozása, ahol az érintettek (családok, pedagógusok, fejlesztők) megoszthatják tapasztalataikat, kérdezhetnek, tanácsot kaphatnak.

BEVEZETÉS - ALAPGONDOLATOK

Digitális gyermekjólét – digitális gyermekvédelem

A gyermekek digitális jóléte napjainkban kiemelt figyelmet igényel, mivel a technológia fejlődése jelentős hatással van mindennapi életükre és fejlődésükre. A **digitális technológia „kétélű fegyver”**: egyfelől korábban elképzelhetetlen szabadságot és lehetőségeket ad, másfelől túlhasználatot, függőséget és számos más digitális ártalmat (hatást és viselkedést) eredményezhet. A fiatalok fejlődő szervezete, korlátozott kritikai gondolkodási készségei és képességeikbe vetett túlzott bizalmuk miatt fokozottabban kitéttek az online ártalmaknak. A felnőttek felelőssége megóvni őket.

A digitális jólét – a DQ Institute (egy nemzetközi, a digitális intelligencia oktatásának, ismeretterjesztésének és politikáinak globális szabványainak meghatározásával foglalkozó szervezet) definíciója alapján – az a képesség, hogy megértsük a **digitális technológia használatának pozitív és negatív hatását, és kiegyensúlyozott, egészséges kapcsolatot tartsunk fenn a technológiával**¹.

A digitális gyermekvédelmi megközelítés az online kockázatok minimalizálására törekszik az összes érdekelt fél (állami, iparági szereplők, iskola, szülők) együttműködésével, három pilléren (tudatosítás, védelem és szankcióalkalmazás)². A változó digitális környezetben a digitális médiahasználat már a legkisebbeket is eléri, és a folyamatos, 24 órás online kapcsolódás lehetősége, valamint a „tolakodó média”, vagyis a minél intenzívebb felhasználói elköteleződésre, több és több képernyőidőre motiváló eszközök és alkalmazások előtérbe helyezték a felhasználók – különösen a gyermekek – testi és mentális egészségével kapcsolatos megközelítéseket. Ez jelentheti lényeges gyermekkori élmények elmaradását és a későbbi boldogulás esélyének csökkenését, amely az egyes egyénre és az egész társadalomra nézve is súlyos következményekkel járhat. A digitális jólét megközelítése ezeket a tényezőket is tartalmazza.

Az okostelefonok (hasonlóan más érintőképernyős eszközökhöz) különös figyelmet igényelnek más internethozzáféréssel rendelkező eszközökhöz képest függőséget okozó jellegük és széles körű használatuk miatt, különösen a kisgyermekek körében³.

Az okostelefon az állandó hozzáférés és a „tolakodó” tervezési megoldások miatt olyan befolyást gyakorol használója felett, mint egyetlen más eszköz sem. Növekvő állandó jelenléte az egyre fiatalabb gyermekek körében, és az őket is érintő, egyre kiterjedtebb funkciók és az állandó internet-hozzáférés egyre szélesebb

körben való elérhetősége miatt, a gyermekek általi használatával kapcsolatos ártalmak kockázatértékelésének hiányával együtt mostanra jutottunk el oda, hogy **amit a tinédzser korosztályon napjainkban látunk, sokkal erősebben jelenik majd meg a mai kisgyermeken, amikor elérik a tinédzser kort. Ezért van szükség az „alfának” nevezett generáció (a 2010-ben születettektől számolva) digitális jólétének fejlesztésére.**

A The Lancet című szakfolyóiratban megjelent véleménycikk⁴ közegészségügyi problémaként keretezi ezt a jelenséget, és a beavatkozási javaslatokat is ebben a kontextusban (a médiahasználat késleltetése, korlátok felállítása, ártalomcsökkentő megközelítés) mutatja be.

A digitális médiával kapcsolatos kérdéseket gyermekjogi fókusszal, **a gyermek legfőbb érdekének középpontba helyezésével** érdemes vizsgálni, mivel a gyermekek védelme azért különösen fontos az online térben, mert **ezek a platformok és tartalmak nem az ő igényeiknek és fejlettségüknek megfelelően lettek kialakítva**. Ez a megközelítés különösen a kisgyermekek esetében értelmezhető, az idősebb korosztálynál nem elsősorban a képernyőidő, hanem a tartalmak, tevékenységek és használati módok befolyásolják az egészséges médiahasználatot⁵. **A digitális jólét – megközelítés tudomásul veszi, hogy a teljes képernyőmentesség napjainkban nem megvalósítható, valamint a képernyőhasználat pozitív hatásait és ártalmait is figyelembe veszi.**

A 0–9 éves korosztály: a képernyőmentességtől az önállóság kezdetéig

A digitális jóléthez fűződő kérdésekkel kapcsolatban egyre élénkülő tudományos és közéleti diskurzus figyelhető meg. A kamasz korosztály mentális egészségére gyakorolt hatásával, a közösségi média és az okostelefon-használat korlátozásával kapcsolatban számos kutatás, vélekedés, módszertan és szabályozás jelenik meg, azonban **a legkisebbek online védelme és jóléte még nem került a figyelem középpontjába, noha hétköznapi jelenségként mindenki tapasztalja, hogy a babakocsiban, a bölcsődében és az óvodában is jelen vannak a képernyők.**

A másfél éves gyermekek 71,7%-a legalább heti gyakorisággal, 43,6%-a pedig naponta nézett tévét. 21,2%-uk néz mobilkészítőn napi szinten videókat/ filmeket, és 18,7%-uk használ érintőképernyős eszközt napi gyakorisággal aktívan (vagyis a gyermek a képernyőt ujjával görgeti, tapogatja is). (Kopcsó, Ökrös, Boros, 2024.⁶)

1 <https://www.dqinstitute.org/digitalwellbeing/#digital-wellbeing-alliance>
2 <https://djkft.hu/wp-content/uploads/2017/06/Magyarorsz%C3%A1g-Digit%C3%A1lis-Gyermekv%C3%A1gdelmi-Strat%C3%Agg%C3%A1ja.pdf>
3 <https://healthprofessionalsforsaferscreens.org/wp-content/uploads/2024/11/HPFSS-Risk-Briefing-v.2.pdf>

4 [https://www.thelancet.com/journals/lanpub/article/PIIS2468-2667\(24\)00180-4/fulltext](https://www.thelancet.com/journals/lanpub/article/PIIS2468-2667(24)00180-4/fulltext)
5 <https://core.ac.uk/download/pdf/161929281.pdf>
6 <https://ojs.elte.hu/gyermeknevelas/article/download/9241/7661/21933>

A kora gyermekkori nevelés minden területen fontos szerepet játszik és egyre nagyobb hangsúlyt kap a gyermekek jövőbeli lehetőségei, sikeres és boldog élete szempontjából. A 3-6 éves korosztályban már jelentősen fejlődnek azok a kompetenciák, amelyek a gyermekek későbbi iskolai teljesítményét, szocializációját, személyiségfejlődését megalapozzák.

Egy 2021-es kutatás a szülők véleményét térképezte fel az óvodáskorú gyermekek IKT-eszköz használatának negatív és pozitív hatásairól. A kutatás egy nagyváros 43 óvodájában valósult meg és összesen 3969 gyermek szülei vettek benne részt. A megkérdezettek 63,24%-a inkább a rizikót, a veszélyt látta a digitális eszközök használatában, főként a függőség és az agresszív viselkedés felerősödéséhez kapcsolódóan, míg 22,36 % vélekedett úgy, hogy a digitális eszközökkel való korai megismerkedés a későbbi tanulmányokat készítheti elő.

(B. Németh, M., Hódi, Ágnes, Juhász, F., Sári, A. M., & Tóth, E. 2021.)⁷

Nyilvánvaló, hogy a **0-9 éves korosztályról nem beszélhetünk egységként; a korosztály digitális nevelését, mint egy folyamatot tekintjük**, amelyet a teljes képernyőmentességtől a digitális kompetenciafejlesztés első lépésein át az első saját okoseszköz birtoklásáig és használatáig vizsgálunk.

A magyar felnőttek 43%-a szerint a 7-10 éves kor az ideális arra, hogy egy gyermek először találkozzon digitális eszközökkel. A válaszadók mindössze egy negyede gondolja úgy, hogy már 7 éves kor előtt szükséges lenne a digitális eszközökkel való ismerkedés. A valóságban azonban ezek az eszközök már igen korán, gyakran már 7 éves kor előtt megjelennek a gyermekek életében, hiszen tízből hat 18 éven aluli gyermeket nevelő szülő arról számolt be, hogy gyermeke már ekkor elkezdte használni őket. Ez rávilágít arra, hogy az ideálisnak tartott és a tényleges életkor között jelentős különbség van, a gyermekek valójában jóval fiatalabban kezdenek el digitális eszközöket használni, mint amit a felnőttek többsége ideálisnak tart. (Kopp Mária Intézet, 2024.)⁸

A statisztikák alapján a 9-10 éves korosztály jelentős része rendelkezik már okoseszkővel. A brit médiahatóság 2024 októberében adta ki jelentését⁹, amelyben kifejezetten a különböző életkorú gyermekek különbségeire fókuszálva tekintette át az online ártalmak és a fejlődés kapcsolatát.

● **0-5 éves korosztály:** A legtöbb gyermek már nagyon fiatal korától kezdve rendszeresen jelen van online. A gyermekek kezdeti online és digitális viselkedésének nagy részét a szülők/gondviselők irányítják. A 3-5 éves gyerekek már

⁷ <https://ojs.elte.hu/gyermeknevelés/article/view/2311>

⁸ https://www.koppmariaintezet.hu/docs/Hazai_es_nemzetkozi_kutatasok_tanulmanyok_es_tapasztalatok_a_gyermekek_iskolai_mobiltelefon_hasznalatanak_karos_hatasairol.pdf

⁹ <https://www.ofcom.org.uk/siteassets/resources/documents/research-and-data/online-research/keeping-children-safe-online/child-development-stages-review/child-development-and-online-behaviour.pdf?v=319064>

megteszik az első lépéseket az online eszközök önálló használata felé, nagyjából minden második gyermek rendelkezik saját profillal legalább egy általa használt alkalmazásban vagy weboldalon. A digitális szokások kezdenek kialakulni.

● **5-9 éves korosztály:** Az online jelenlét meredeken emelkedik. A digitális szokások kialakulnak, és egyre több gyermeknek lesz saját mobiltelefonja. Az online tevékenységek változatosabbá válnak, elsősorban a videónézés és a játékok jellemző. A gyerekek egy része már 6-7 éves korában elkezdte használni a közösségi médiát.

A digitális nevelés szempontjából 0-9 éves korosztályon belül több kategóriát szükséges felállítani:

JÓ GYAKORLAT

kutatók: Az Alfa Generáció Labor összefoglalása a 0-9 éves korosztály digitális médiahasználatáról

Az utóbbi évtizedben megfigyelhető tendencia alapján egyre korábbi életkorra tolódik az, amikor a gyerekek elkezdnek mobilt és tabletet használni (1). Az ajánlásokkal szemben sokan már 2 éves kor előtt adnak a gyermekük kezébe mobilkészítőt, óvodáskorban pedig már a gyerekek 80-90%-a naponta használja ezeket (2). Ebben a szenzitív életkorban a gyereket ért tapasztalatoknak jelentős és hosszútávú hatásai lehetnek. Megfelelő mennyiségű társas élményre, mozgásra, a fizikai világban való felfedezésre és játékokra van szükségük az optimális fejlődéshez, amelyektől a digitális eszközhasználat elveszi az időt (helyettesítési hatás).

A kutatások a kora gyermekkori digitális eszközhasználatnak többnyire negatív hatását mutatták ki a gyermekek kognitív fejlődésére. A korai digitális eszközhasználat negatívan hat a végrehajtó funkciók, az önszabályozás fejlődésére (3,4). Ugyanakkor az önszabályozási problémák növelik az esélyét, hogy a gyerek intenzíven fog digitális eszközöket használni. A nagyobb fokú hiperaktivitást, impulzivitást mutató óvodások később, iskoláskorban hajlamosabbak többet használni mobilkészítőt (5). Az érzelemszabályozási problémák is nagyobb mértékű digitális eszközhasználathoz vezetnek, részben azért, hogy a szülő az eszközzel próbálja gyermekét megnyugtatni, azonban ez a stratégia hosszabb távon csak fokozza a gyerek érzelemszabályozási problémáit (6).

A társas-kognitív készségekkel, például a tudatelméleti teljesítménnyel is negatív összefüggést találtak több kutatásban (pl. 7). Ennek hátterében az állhat, hogy a digitális eszközhasználat elveszi az időt a társas készségek fejlődéséhez nélkülözhetetlen társas interakcióktól (helyettesítési hatás), és rontja azok minőségét (technoferencia). A mobilhasználó gyerekek esetében például kevesebb és gyengébb minőségű szülő-gyermek interakció figyelhető meg (8). A gyerekek digitális eszközhasználatával is összefügg, ami negatívan hat a szülő gyermeke felé mutatott figyelmére és válaszkészségére (9) és a beszélgetések lecsökkent mennyisége miatt a gyermek nyelvi fejlődésére (10). A gyengébb társas készségek miatt pedig a gyerekek rosszabbul tudnak kapcsolatokat teremteni, gyakrabban vannak kortárskapcsolati problémáik (5). A digitális eszközhasználat hat a figyelmi képességekre is. A TV nézés esetében rengeteg kutatási adat gyűlt össze, melyek többsége azt mutatja, hogy a korai TV nézés növeli az előfordulását a későbbi figyelemproblémáknak (11). Az újabb médiaeszközökre nézve kevesebb és ellentmondásosabb adat áll rendelkezésünkre. Érdekes, hogy a sokat mobilozó gyermekeknek a tipikustól eltérően a részletekre irányul (az egész kép helyett) a figyelmi feldolgozásuk, és ezt az ún. lokális fókuszt már néhány percnyi digitális játék is kiváltja (7).

1. Konok V, Bunford N, Miklósi Á. Associations between child mobile use and digital parenting style in Hungarian families. *Child Media*. 2020.;14(1):91-109.
2. Magyarország Digitális Gyermekvédelmi Stratégiája, 2021- DigiMini kutatás
3. McHarg G, Ribner AD, Devine RT, Hughes C. Screen Time and Executive Function in Toddlerhood: A Longitudinal Study. *Front Psychol*. 2020;11:570392.
4. McNeill J, Howard SJ, Vella SA, Cliff DP. Longitudinal Associations of Electronic Application Use and Media Program Viewing with Cognitive and Psychosocial Development in Preschoolers. *Acad Pediatr*. 2019.;19(5):520-8.
5. Konok V, Szöke R. Longitudinal Associations of Children's Hyperactivity/Inattention, Peer Relationship Problems and Mobile Device Use. *Sustainability*. 2022.;14:8845.
6. Konok, V., Binet, M. A., Korom, Á., Pogány, Á., Miklósi, Á., & Fitzpatrick, C. Cure for tantrums? Longitudinal associations between parental digital emotion regulation and children's self-regulatory skills. *Frontiers in Child and Adolescent Psychiatry*, 2024.; 3, 1276154.
7. Konok V, Liskai-Peres K, Bunford N, Ferdinandy B, Jurányi Z, Ujfalussy DJ, et al. Mobile use induces local attentional precedence and is associated with limited socio-cognitive skills in preschoolers. *Comput Hum Behav*. 2021.;120:106758.
8. Liskai-Peres, K., Budai, Z., Kocsis, A., Jurányi, Z., Pogány, Á., Kampis, G., ... & Konok, V. (2024). Association between the use of mobile touchscreen devices and the quality of parent-child interaction in preschoolers. *Frontiers in Child and Adolescent Psychiatry*, 2024.; 3, 1330243.
9. Corkin MT, Henderson AME, Peterson ER, Kennedy- Costantini S, Sharplin HS, Morrison S. Associations between technofence, quality of parent-infant interactions, and infants' vocabulary development. *Infant Behav Dev*. 2021. augusztus 1.;64:101611.
10. Ewin CA, Reupert A, McLean LA, Ewin CJ. Mobile devices compared to non-digital toy play: The impact of activity type on the quality and quantity of parent language. *Comput Hum Behav*. 2021. május 1.;118:106669.
11. Swing, E.L.; Gentile, D.A.; Anderson, C.A.; Walsh, D.A. Television and Video Game Exposure and the Development of Attention Problems. *Pediatrics* 2010, 126, 214-221

10 <https://pmc.ncbi.nlm.nih.gov/articles/PMC10409691/>

Ártalomcsökkentő megközelítés / felkészítés a digitális állampolgárrá válásra

A képernyőhasználat megértésének árnyaltabb és átfogóbb megközelítése különösen fontos lehet annak érdekében, hogy jobban megértsük, mely használati minták vagy profilok kapcsolódnak a legszorosabban pozitív, negatív vagy semleges következményekkel a gyermekeknek. Ennek a nézőpontnak a gyermekek és szülők képernyőzési szokásaira való alkalmazása összhangban van a klinikailag hatékony, ártalomcsökkentő és pozitív digitális médiahasználati megközelítésekkel. **Az ártalomcsökkentő megközelítések felismerik, hogy bizonyos problémás viselkedések, mint például a képernyőhasználat elkerülhetetlenek, és így igyekeznek minimalizálni e magatartások egészségügyi kockázatait**¹⁰. **Az ártalomcsökkentés olyan gyakorlatias, empátikus, az egyes családok elveit, hétköznapjait, egyéni lehetőségeit, élethelyzetét figyelembe vevő megközelítés, amelynek a célja a gyakorlatban is alkalmazható egyéni stratégiák megvalósítása, amelyekkel az ártalmak csökkenthetők, szemben a szigorú tiltáson és korlátozásokon alapuló megközelítéssel**¹¹. A pozitív digitális médiahasználati stratégiák magukban foglalják azon körülmények azonosítását, amelyek között a digitális médiahasználat kedvező az egészségre és a fejlődésre. Ehhez hozzá tartozik a családok digitális kompetenciáinak fejlesztése, az online jelenlét lehetőségének biztosítása (mindenhol elérhető internet), és a minőségi tartalmak biztosítása. Hasonlóan más „közegészségügyi problémákhoz”, a kisgyermekkorú képernyőhasználat esetében is célravezetőbbnek tűnik ez a megközelítés, hiszen magyar¹² és külföldi¹³ kutatások is alátámasztják, hogy **noha a szülők többsége tisztában van az ajánlásokkal, nem vagy nehezen tartják be ezeket**. Ezért a képernyőhasználat árnyaltabb megközelítése különösen hasznos lehet a gyermekek képernyőhasználatának pozitív és negatív kimenetelei azonosításához.

JÓ GYAKORLAT

Bethesda Gyermekkorház, Képernyőcsökkentő Program¹⁴

A Bethesda Gyermekkorház szakembereinek vezetésével indított, képernyőidő-csökkentő program célja, hogy segítséget nyújtson a családoknak a virtuális tér feletti kontroll visszaszerzésében, és abban, hogy aktívabb, kiegyensúlyozottabb életet élhessenek.

Az digitális – online környezethez kapcsolódóan szükséges a „közegészségügyi” megközelítés kiegészítése: **a digitális tudatosság elérése szintén nem szoros felügyelettel valósítható meg, hanem a határok kialakítása, a szülői**

11 <https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S0163638321000849?via%3Dihub>

12 <https://www.hwsz.hu/hirek/61458/szulok-gyerekek-neveles-kutatas-okostelefon.html>

13 <https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S0163638321000849?via%3Dihub>

14 <https://www.bethesda.hu/kepernyocsokkentoo-program/>

15 <https://www.dqinstitute.org/global-standards/>

tudatosság és a technológiai, fejlődési és érzelmi szempontból is biztonságos online (és offline) környezet megteremtésével¹⁵.

A digitális környezet és az ember (felnőttek és gyermekek) viszonya nem vizsgálható pusztán egy tudományterület keretein belül; a (gyermek)jogi, médiatudományi, szociológiai, pszichológiai megközelítés egysége szükséges ahhoz, hogy meghatározzuk, mit jelent és hogyan valósítható meg a biztonságos online környezet.

Ökoszisztéma-jellegű megközelítés

A kisgyermek képernyőhasználatának és annak következményeinek az alábbi ökoszisztéma-jellegű megközelítés keretein belül érthetők meg.

- 1 Minden egyes gyermek egyéni fejlődését számtalan biológiai, pszichológiai és szociális tényező alakítja,** például az eltérő fejlődésű gyerekek több képernyőt igényelnek, vagy az alacsonyabb gazdasági-társadalmi státuszú családokban intenzívebb képernyőhasználat és kevesebb tudatosság figyelhető meg. Az ártalomcsökkentő fókuszú beavatkozási javaslatok figyelembe veszik ezeket a szempontokat.
- 2 A kisgyermek képernyőhasználatának ártalmas hatásaival kapcsolatos felelősség nem kizárólag a szülőé, családé.** Olyan, minden érdekelt felet bevonó megközelítésre van szükség, amely ökoszisztémaként együttesen képes biztonságos, gyermekbarát környezetet kialakítani egy képernyőkkel teli világban. Ehhez az állami-szabályozási-ágazatirányítási, az iparági szereplők, a gyermekkel foglalkozó egészségügyi és oktatási szakemberek (gyermekorvos, védőnő, kisgyermeknevelő, pedagógus, fejlesztő stb.) és a szülők, családok együttműködésére van szükség.

JÓ GYAKORLAT

Mobil helyett mesék¹⁶

A Magyar Olvasástársaság által, a Magyar Védőnők Egyesülete szakmai támogatásával indított kezdeményezés célja a 0-3 éves korosztály digitális képernyőhasználatának visszaszorítása és az olvasóvá nevelés támogatása. A szülők eléréséhez a védőnők, a bölcsődei dolgozók és a könyvtárak támogatása is szükséges, a cél olyan lokális közösségek kialakítása, amelyek hosszú távon és hatékonyan támogatják a szülőket a tudatos nevelés során.

Hozzáférés – digitális szakadékok – esélyegyenlőtlenség – kompetencia és tudatosság

A digitális szakadék a digitális technológiákhoz könnyen hozzáférők és nem hozzáférők közötti szakadékot jelenti¹⁷, amely a hétköznapi élet számos aspektusát

(ügyintézés, oktatás, munkaerőpiac) érinti. Nem csak az eszökhöz /internethez való hozzáférést és használatot (kompetencia), hanem az online információk megítélésének képességét, a biztonságot (tudatosság) is jelenti. **A digitális nevelést kisgyermekkorától el kell kezdeni.** Ez a gyermek közvetlen környezetének feladata, azonban megvalósításához az ökoszisztéma minden érdekelt fél (stakeholder) támogatására szükség van.

A digitális tudatosság fejlesztése érdekében szükség van a szülők, családok, gyermekekkel foglalkozó szakemberek széleskörű és folyamatos tájékoztatására, attitűd-formálásra, a szélsőségektől, leegyszerűsítő magyarázatoktól mentesen. Önmagában egy-egy tájékoztató anyag egy hatóság honlapján, vagy oktatóvideó nem ér cél; **a családok „képzése” közvetlenül, a gyermekkel foglalkozó szakembereken** (védőnő, gyermekorvos, kisgyermeknevelő, óvodapedagógus, pedagógus stb.) **keresztül lehet hatékony.**

JÓ GYAKORLAT

Nagy Ildikó Mária összefoglalója: Az IKT eszközök alkalmazása, módszertani lehetőségei az óvodai folyamatok támogatásában

A digitális technológia jelenléte erősen átrendezte a kisgyermek korosztály intézményesített helyszíneit – bölcsőde, óvoda -, vele együtt a bölcsődei gondozás és óvodai nevelés folyamatát. A felerősödött digitális életforma a családokkal együtt változtatta meg a szülők, gondozók és óvodapedagógusok szerepkörét.

A digitális kultúra megalapozása és fejlesztése az óvodapedagógus szakma számára meghatározó, ezért a digitális kor óvodát érintő kihívásaira reagálni kell. A pályakezdő és gyakorló óvodapedagógusok digitális ismereteinek komoly hiányossága összetett pedagógiai nehézség, amit a továbbképzési rendszeren keresztül kell megfelelő alapokra helyezni.

- **Az Óvodai Nevelés Országos Alapprogramja** (363/2012.(XII.17.) Korm. rendelet) a digitális kultúra óvodai integrációja vonatkozásában azonban nem tartalmaz semmilyen előírást, elvárást.

- **Ahazaifelsőoktatásóvodapedagógusképzésében** ugyan történelmi előrelépés, 2021 végén bekerült a kimeneti követelményrendszerbe a digitális eszközök viszonya az óvodás korosztályhoz, illetve a digitális kultúra ismeretének elsajátítása, azonban a tényleges óvodapedagógus populáció korszerű fogalmi és szemléletbeli gondolkodásmódjára ez egyáltalán nem gyakorolt hatást.

- **Digitális kultúra, digitális gyermekvédelem, óvodai digitális módszertan:** A 21. századi digitális alapkészségek – technikai, kommunikációs, információkezelési, együttműködési, kreativitás, kritikai gondolkodási és problémamegoldási képességek – közvetítésével, az életkori sajátosságokat és az óvoda adottságokat figyelembe véve, óvodapedagógiai módszertani alapokra kell helyezni.

- **Gyermekek fejlődését formáló digitális hatások:** Digitális technológiák felelősségteljes és biztonságos használata mellett a kockázatokra, káros jelenségekre való figyelemfelhívás. Felismerés, megelőzés, kiküszöbölés, alternatív megoldási javaslatok a veszélyek kezelésére.

- **Digitális óvodapedagógiai módszertan:** Digitális eszközökkel és módszerekkel megvalósítható képességfejlesztés. Tradicionális és digitális eszközök harmonizálása, ideális kapcsolódása.

¹⁶ <https://mobilhelyettmesek.hu>

¹⁷ <https://epale.ec.europa.eu/hu/blog/digitalis-jartassag-es-szegenyseg-szakadek-athidalasa-felnottoktatason-keresztul>

- **Óvodapedagógusok digitális kompetenciája (DIGCOMP 2.1):** Digitális kompetencia struktúra, jártassági szintek meghatározása. mÓvodapedagógusok attitűdje, a digitális óvodapedagógia el- és befogadása.
- **Óvoda és a családok kommunikációja:** Információs csatornák, online platformok az együttműködés támogatására. Óvoda házirendje: digitális kultúrát megalapozó melléklet. Szülők támogatása, interaktív kapcsolódási módok teremtésével.
- **Korosztályhoz illeszkedő digitális tartalmak:** Előkészített tanulási környezet, online alkalmazások rendszere az óvodai nevelés menetében. Strukturált linkgyűjtemény.
- **Kiemelt figyelmet igénylő gyermekek speciális digitális lehetőségei:** Együtt nevelhető sajátos nevelési igényű (SNI), beilleszkedési, tanulási magatartási nehézséggel küzdő (BTMN), valamint hátrányos, halmozottan hátrányos helyzetű és tehetséges gyermekek specifikus fejlesztése digitális eszközök alkalmazásával.

A BIK policy EU stratégia és a magyarországi helyzet

Az Európai Unió a gyermekek digitális jóllétével foglalkozó stratégiája a BIK (Better Internet for Kids), 2022 óta a BIK+ Stratégia.

A Better Internet for Kids (BIK) Policy Monitor (korábban BIK Policy Map) 2014 óta követi nyomon, hogy az európai országok hogyan támogatják a gyermekek és fiatalok digitális tapasztalatait. Egy évtizeddel ezelőtti indulása óta fő célja a gyermekek biztonságát és jóllétét a digitális környezetben elősegítő nemzeti szakpolitikákkal és intézkedésekkel kapcsolatos ismeretek összehasonlítása és javaslattevés a BIK+ (Európai stratégia a gyermekbarát internetért) ajánlott intézkedései alapján.

A 2024-es jelentés általánosságban kiemeli az egyes országok intézkedési terveihez kapcsolódó konkrét KPI-ok hiányát, valamint a beavatkozások hatékonyságát mérő kutatások jelenlétét.

A 2024-es BIK Policy Magyarország Jelentés¹⁸ megállapítja, hogy Magyarországon magas a BIK policy által érintett területek lefedettsége, amelyek különféle nemzeti stratégiák keretében jelennek, de a BIK Stratégia szemlélete, szempontrendszere nem jelenik meg ezekben a programokban.

A jelentésben a nemzeti stratégiák között első helyen szerepel *Magyarország Digitális Gyermekevédelmi Stratégiája*, amely 2024 vége óta már papíron sem végez tevékenységet (és 2023–2024-ben már nem folytatta korábbi jelentős edukációs programjait és kutatásait, amelyek szintén említésre kerülnek a BIK jelentésben: a 0–9 éves korosztály szempontjából különösen a meg nem valósult Digitális Gyer-

mekevédelmi Index Kutatás, valamint a Digitális Médiaműveltség Szülőknek Program, amely közvetlenül a szülőket célozta a (szintén megszűnt) Digitális Jólét Pont hálózaton keresztül. Szintén említésre kerül a hasonló helyzetben lévő Digitális Oktatási Stratégia.

A *Nemzeti Kiberbiztonsági Stratégia¹⁹* a szabad és biztonságos kibertérhasználat érdekében a nemzetbiztonság, a hatékony válságkezelés és a felhasználóvédelem szempontjainak összehangolásával megvalósítandó célként rögzíti, hogy a gyermekek és a jövő nemzedékek számára a biztonságos kibertér kialakítása megfeleljen a legjobb nemzetközi gyakorlatoknak. A kiberbiztonság megfelelő szinten tartásához és folyamatos fejlesztéséhez, a kitűzött célok eléréséhez rendelkezésre álló eszközök és a feladatellátással érintett területek között szerepel a gyermekvédelem.

A *Nemzeti Digitalizációs Stratégia 2021–2030²⁰* (NDS) figyelme a helyzetértékelés szintjén a digitális gyermekvédelem területére is kiterjed (15.o.) pillérei között szerepel a „Digitális kompetencia” (az infrastruktúra, gazdaság, és állam mellett), leírása szerint „a lakosság digitális kompetenciájának, médiatudatosságának és a munkavállalók digitális tudásának folyamatos fejlesztése;” (8.o.). A digitális kompetenciafejlesztés területén a Stratégia leszögezi, hogy a digitális készségek fejlesztése és a digitális szakadék csökkentése a digitális ökoszisztéma egyik legfontosabb kihívása (11.o.).

Az NDS helyzetértékelése – noha a 16 éven felüli korosztályt érinti, kiemeli a következőket:

- az érintetteknek fel kell ismerniük az ismeretek hiányát és szükségességét** – ez különösen lényeges a szülők, családok tekintetében a kisgyermekek digitális jóllétével kapcsolatban
- a célcsoport valós szükségleteit, konkrét élethelyzetét és sokféle igényét figyelembe kell venni** – erre alkalmas az ártalomcsökkentő megközelítés hangsúlyozza **a családon belüli (kisközösségi) programok jelentőségét.**

A *Köznevelési Stratégia 2021–2030²¹* a koronavírus-járvány hatásainak értékeléséről szóló fejezetben (24.o.) illetve az általános, értelmi-lelki-fizikai fejlesztéshez kapcsolódóan megjegyzi, hogy szükséges fokozott figyelmet fordítani a digitális gyermekvédelemre és a tudatos média-, illetve internethasználatra, konkrétumokat azonban nem tartalmaz; ezt leszámítva kizárólag a kortárs online zaklatás / bántalmazás kontextusában említi a digitális gyermekvédelmet.

Ennek megfelelően javasolt Magyarországon a digitális gyermekvédelem / digitális gyermekjólét tekintetében a nemzeti stratégia újragondolása, beavatkozások tervezése és ehhez KPI-ok rendelése, jelen dokumentum javaslati alapján.

18 https://better-internet-for-kids.europa.eu/sites/default/files/2024-09/HU%20Country%20Profile%202024_final-upd.pdf

19 1139/2013. (III. 21.) Korm. határozat.

20 <https://2015-2019.kormany.hu/download/f/58/d1000/NDS.pdf>

21 <https://2015-2019.kormany.hu/download/d/2e/d1000/K%C3%B6znevel%C3%A9si%20strat%C3%A9gia.pdf>

Problématérkép

<p>A 0-9 éves korosztály képernyőhasználatával kapcsolatos problémákat az alábbi mátrix szemlélteti. A dokumentum ezekre a problémákra kívánja felhívni a figyelmet és azonosítani a lehetséges beavatkozási utakat, és az ökoszisztéma egyes szereplőinek feladatait.</p>	<p>DIGITÁLIS GYERMEKJÓLLÉT</p> 	<p>ÉLETKOROK, ÁTMENET AZ ÖNÁLLÓ HASZNÁLATHOZ</p>
<p>A gyermek digitális környezetnek való kitétsége a születéskor kezdődik.</p>	<p>A passzív médiafogyasztás is negatívan hat.</p>	<p>A 0-2 éves korosztály lehetőleg teljesen képernyőmentesen éljen.</p>
<p>Az életkori ajánlásokat legtöbbször nem tartja be a gyermek környezete.</p>	<p>Az életkori ajánlásokat a csecsemőknél nem veszik figyelembe, a kisgyermeknél sokszor túl „puhának” érzik.</p>	<p>Az életkori ajánlások életkornak megfelelőek, fontos lenne ezeket valóban alapnak tekinteni.</p>
<p>A túlzott kisgyermekkori képernyőhasználat, és a képernyőnek való passzív kitétség is számos ártalmat okozhat.</p>	<p>A gyermek legfőbb érdeke, egészséges fejlődése sérül a kisgyermekkori túlzott kitétséggel. A gyermek környezete sokszor nincs tisztában az ártalmakkal.</p>	<p>A 0-2 éves korosztályban a képernyőkitétség ártalmas: kognitív- beszédfejlődés, végrehajtó funkciók sérülése stb.</p>
<p>Az óvodás, kisiskolás korosztályt azonban már fokozatosan be kéne vezetni a tudatos képernyőhasználatba.</p>	<p>A gyermek legfőbb érdekét biztosítani kell online környezetben is.</p>	<p>Az óvodás, kisiskolás korban történő mérsékelt képernyőhasználat teszi lehetővé az előnyök kiaknázását, az ártalmak nélkül.</p>
<p>Hiányoznak a releváns, nagymintás, Magyarországot érintő kutatások; a morális pánik, a hátrányok túlhangsúlyozása, a jelenségek egyoldalú megközelítése jellemző.</p>	<p>A kutatási eredmények nélkülözhetetlenek ahhoz, hogy megértsük a gyermekek igényeit, szükségleteit.</p>	<p>A reprezentatív kutatási eredmények hiányában nem tervezhetőek a korosztályonként szükséges beavatkozások.</p>

<p>ÁRTALOM-CSÖKKENTŐ MEGKÖZELÍTÉS</p> 	<p>ÖKOSZISZTÉMA, FELELŐSÉGEK</p> 	<p>HOZZÁFÉRÉS, KOMPETENCIA, TUDATOSSÁG</p>
<p>Egyes esetekben (videóchat családtaggal) használható.</p>	<p>A családokat tájékoztatni szükséges, az állami intézményrendszer bevonásával.</p>	<p>Ebben az életkorban fejlesztő hatásra nincs tudományos bizonyíték.</p>
<p>Az életkori ajánlások kellő szabadságot és mozgásteret adnak az eltérő igényeknek megfelelően.</p>	<p>A családok nem kapnak támogatást az egészséges digitális nevelés területén.</p>	<p>Bizonyítékokon alapuló, egységes szemléletű, hozzáférhető tudásra van szükség, amelyből az érdekelt felek tájékozódhatnak.</p>
<p>A családok nem kapnak megfelelő segítséget, eszközöket az ártalom-csökkentő megközelítés megvalósításához.</p>	<p>A közbeszéd az iskolai és a kamaszkori problémákról szól, és nem veszi figyelembe, hogy a problémák a kisgyermekkorban gyökereznek.</p>	<p>Noha anekdotikus szinten mindenki észleli a problémákat, a tudatosság hiányzik.</p>
<p>A mérsékelt képernyőhasználat kialakítása és a kisgyermekkori rossz beidegződések csökkentése szükséges.</p>	<p>A pedagógusképzésből hiányzik a képernyővel, online környezettel kapcsolatos tudatosság.</p>	<p>A felsőfokú oktatásban – különösen a kisgyermeknevelők, óvodapedagógusok, pedagógusok képzésében nem jelenik meg ez a terület, különösen hiányzik a digitális médiaműveltség oktatása.</p>
<p>A tudományos kutatások hiányában az elfogult, morálispánik-alapú megközelítések terjednek széles körben.</p>	<p>Ezek a kutatások állami szándék és forrás nélkül nem tudnak megvalósulni.</p>	<p>Magyarország jelenleg nem vesz részt a releváns nagy nemzetközi kutatásokban (GKO, COSI), amelyek az összehasonlítást segítenék, és itthon sem készülnek reprezentatív kutatások.</p>

PROBLÉMATÉRKÉP

	DIGITÁLIS GYERMEKJÓLLÉT 	ÉLETKOROK, ÁTMENET AZ ÖNÁLLÓ HASZNÁLATHOZ
<p>Az egyéni, személyiség-fejlődési, társadalmi, esélyegyenlőségi kérdések nem kapnak hangsúlyt, pedig az ártalmak minimalizálásában és lehetőségek kihasználásában, a jövőre való felkészülésben is lényeges.</p>	<p>A gyermek legfőbb érdekének figyelembevételéhez szükséges a beavatkozások egyénre (egyéni – szociális tényezők) szabása a gyermekek digitális jólléte érdekében.</p>	<p>A jövőre felkészülés szempontrendszere jelenleg hiányzik a megközelítésekben, pedig ezek kéne megszabják a beavatkozások irányait.</p>
<p>A szülők, a család szerepe kiemelkedő a képernyőhasználat tekintetében, azonban a családok nem kapnak támogatást ebben.</p>	<p>A „hibrid”, egyszerre digitális és offline környezet számos hétköznapi tevékenységet megváltoztatott. A kisgyermek életének minden pillanatában jelen vannak ezek az eszközök.</p>	<p>Különösen nehéz tájékozódni ezen a területen azért, mert a digitális nevelés alapelvei nagyot változnak a gyermek első kilenc életévében.</p>
<p>Hiányzik egy olyan ernyőszervezet vagy platform, amely a témával kapcsolatos hazai szakpolitikai, szabályozási, iparági és edukációs gyakorlatokat összefogná, léteznek jó gyakorlatok, de nem kapcsolódnak és a célközönséget sem érik el.</p>	<p>A folyamatosan változó digitális médiakörnyezet megváltoztatja hétköznapijainkat, kognitív, mentális, fizikai és pszichológiai hatásai vannak, felnőttekre és gyerekekre egyaránt.</p>	<p>Hiányzik egy olyan, átfogó stratégia, ernyőszervezet vagy platform, amely összegyűjtené és hozzáférhetővé tenné a digitális neveléshez szükséges alapvető tudást.</p>
<p>A legtöbb eszköz és platform nem a gyerekek igényeire van tervezve, és nem is veszik figyelembe ezeket.</p>	<p>A tervezésen alapuló digitális jóllét és biztonság nemzetközi szinten is gyermekcipőben jár.</p>	<p>Nagyon kevés a kifejezetten kisgyermekek igényeire tervezett, igényes platform, tartalom.</p>

ÁRTALOMCSÖKKENTŐ MEGKÖZELÍTÉS 	ÖKOSZISZTÉMA, FELELŐSSÉGEK 	HOZZÁFÉRÉS, KOMPETENCIA, TUDATOSSÁG
<p>A személyes kérdések figyelembevétele nélkül („fünyíróelven”) nem megvalósítható az ártalomcsökkentés. Az 5-9 éves korosztályban a társas nyomás egyre erőteljesebb.</p>	<p>Jelenleg sem a szabályozás, sem az iparági szereplők, sem az oktatás nem veszi figyelembe ezeket a szempontokat a gyermekek digitális jóllétének támogatása érdekében.</p>	<p>A jelenleg működő edukációs programok korlátozottak, és nem érik el a célcsoportot, és csak részletekről beszélnek.</p>
<p>A szülőknek nincsenek mintáik a digitális nevelés területén, ezért eszköztelennek érzik magukat, és nem hoznak tudatos döntéseket.</p>	<p>A kisgyermek (digitális) jóllétét elsősorban a közvetlen környezet határozza meg. A családok azonban nem kapnak támogatást ezen a területen.</p>	<p>A szülők, családok digitális tudatossága meghatározó a gyermek első éveinek fejlődésében.</p>
<p>Az ártalomcsökkentő megközelítések és gyakorlatok kidolgozásához széleskörű együttműködésre lenne szükség.</p>	<p>Az érdekelt szereplők sincsenek tisztában egymás tevékenységeivel, párhuzamosan zajlanak a kutatások, fejlesztések, tájékoztató kampányok is.</p>	<p>A képernyőhasználat ártalmainak csökkentése és a digitalizáció lehetőségeinek kihasználása elsősorban nem szabályozási, hanem edukációs feladat; az edukációs anyagok azonban nem jutnak el az érdekeltekhez.</p>
<p>Korlátozott és nehézkes a szűrőszoftverek használata, nincs útmutató az első saját eszközhöz.</p>	<p>A szakpolitika és a fejlesztők sem veszik figyelembe ezt a szempontot, és hiányzik a tudatosság is.</p>	<p>A tudatosság egyáltalán nem terjed ki a tervezésen alapuló megközelítésre, amely kulcsfontosságú a platformizált digitális környezetben.</p>

Kockázattérkép

KOCKÁZAT, ÁRTALOM, VESZÉLY

A három fogalom összefügg egymással, azonban az online biztonsági kérdések különböző szakaszait képviselik: a *kockázat* a lehetséges problémákat, az *ártalom* (kár) a tényleges negatív hatásokat, a *veszély* pedig azonnali fenyegetéseket jelent, amelyek cselekvést igényelnek. A különbségtevés segít a hatékony stratégiák kidolgozásában a gyermekek védelmére a digitális világban²², és egyértelművé teszi, hogy az online kockázat nem minden esetben jelenti valójában az ártalom bekövetkeztét.

Online kockázat: Negatív kimenetek lehetősége a kár bizonyossága nélkül.

Online ártalom: A kockázatokból eredő tényleges negatív következmények.

Online veszély: Azonnali fenyegetések vagy olyan helyzetek, amikor jelentős kár keletkezik.

	KOCKÁZAT	ÁRTALOM	VESZÉLY
1. példa	túlzott képernyőhasználat	alvászavar, rossz beidegződések	fejlődési rendellenességek (kognitív-, beszédfejlődés, végrehajtó funkciók)
2. példa	életkornak nem megfelelő tartalommal való találkozás	szorongás, agresszív viselkedés, érzelmszabályozás rendellenességei	erőszakos, véres, szélsőséges, ijesztő, felnőtt tartalmakkal találkozás
3. példa	a gyermek fotójának nyilvános megosztása	a gyermek képét ismeretlenek is látják, letöltik	online kizsákmányolás (például a kép használata kereskedelmi célra vagy gyermekpornográfia)

Az online kockázatok tipológiáját sok éve Sonia Livingstone brit kutató besorolása alapján használja minden nagy, nemzetközi szervezet²³. Ez a 4C-nek nevezett megközelítés egy olyan mátrix, amelyben a kockázatok típusai (content – tartalom, conduct – viselkedés, contact – kapcsolat, contract – szerződés; valamint átfogó, több kategóriát is érintő kockázatok), illetve az általuk megjelenített „fenyegetés” (dimenziók: erőszakos, szexuális, értékeket fenyegető) alapján sorolhatók be a kockázatok.

A 0–9 éves korosztály digitális képernyőhasználatának kockázatai azonban különböznek a kamaszokétól és más, kiegészítő megközelítést igényelnek, ugyanis:

- az online környezethez történő hozzáférés egyre korábbra csúszik
- ebben a korosztályban az „egészségügyi” fejlődéssel, testi-lelki egészséggel kapcsolatos kockázatok minimalizálása a legsürgetőbb (az egyén jólléte szempontjából meghatározó a korai évek egészséges fejlődése), ezek az „átfogó kockázatok” között szerepelnek; emellett az adatvédelem és a magánszféra védelme, valamint a nem gyermekek számára készült platformok és alkalmazások
- a kockázatok jelentős része olyan, ahol közvetlenül a gyermeket körülvevő felnőttek teszik ki őt az online kockázatoknak
- a folyamatosan változó hibrid környezet kockázataival, felelős használatával a felnőttek sincsenek tisztában (például a mesterségesintelligencia-megoldások megjelenése a gyermekek környezetében)

²² <https://core-evidence.eu/posts/what-are-online-risks>
²³ Livingstone, S., & Stoilova, M. (2021). The 4Cs: Classifying Online Risk to Children. (CO:RE Short Report Series on Key Topics). Hamburg: Leibniz-Institut für Medienforschung | Hans-Bredow-Institut (HBI); CO:RE - Children Online: Research and Evidence. <https://doi.org/10.21241/ssoar.71817>

- figyelembe kell venni, hogy a mediatisált (médiával átítatott) környezet a kisgyermek számára egyéni és társadalmi következményeket is jelent; a hibrid környezet a családok és a társadalom számára is kihívást jelent:
 - a családok szerepe a korai nevelésben kulcsfontosságú
 - társadalmi szintű hatások: elsősorban az akadémiai előmenetel, a munkaerőpiaci kilátások és az egészségügy szempontjából

A 0–9 éves korosztály kockázattérképének kialakításához 4C felosztás mellett a Health Professionals for Safe Screens háttérdokumentumait²⁴ és a fenti életkori felosztást is használjuk. A kockázatok jelentős része nem közvetlenül, hanem a felnőtteken keresztül érinti a gyermeket.

	Tartalom	Kapcsolat	Viselkedés	Szerződés
Agresszív / szexuális	erőszakos, gyűlöletkeltő, pornográf, életkornak nem megfelelő tartalmak, akár háttér-televíziózás közben (pl. híradó (0–9))	zaklatás / bántalmazás, megfigyelés, gyermekek szexuális online szexuális kizsákmányolása (0–9)	kortárs zaklatás, gyűlölködő vagy ellenséges viselkedés, például trollkodás, kizárás, megszegyenyítés (7–9)	a gyermek személyes adatainak (képek) eltulajdonítása, felhasználása, a gyermek véletlenül kiszivárogtat adatokat
Értékek	téves és hamis információk (álhírek), életkornak nem megfelelő marketing vagy felhasználó által készített tartalom (0–9)	online kapcsolódás, kommunikáció idegenekkel (5–9), „technoferencia” a gyermek igényeinek hanyagolása a képernyő miatt (0–9)	helyettesítés: a képernyős tevékenységek előtérbe helyezése az offline jelenlét, fejlődés helyett (0–9); hétköznapi tevékenységek (evés, séta, öltözés) képernyőhöz kötése (0–9)	mikrotargetálás: személyes adatok és előzmények alapján személyre szabott tartalom, sötét mintázatok alkalmazása, adatvédelmi szempontból nem biztonságos okosjátékok vagy applikációk (0–9)
Átfogó kockázatok	A magánszféra megsértése személyközi: fotó készítése és megosztása a gyermekről (sharenting), a gyermek adatainak megosztása (0–9) intézményi: adatkezelés, nyilvános csoportokban képmegosztás kereskedelmi (0–9) A fizikai és mentális egészséget érintő kockázatok Fejlődési problémák: nyelv és kommunikáció, általános fejlődés, az ADHD és az atipikus szenzoros feldolgozás növekedése, érzelmi és szociális fejlődés, végrehajtó funkciók, tanulmányi eredmények Fizikai hatások: fizikai változások az agyban, látás, étkezési zavarok, elhízás, mozgásszervi problémák, alvászavarok Egyenlőtlenség és diszkrimináció: kiközösítés, a sebezhetőség kihasználása, algoritmikus megítélés, prediktív elemzés (pl. a személyre szabott tartalomkínálattal kapcsolatban), addiktív tervezési megoldások			

²⁴ <https://healthprofessionalsforsaferscreens.org/wp-content/uploads/2024/11/HPFSS-Risk-Briefing-v.2.pdf>

Az online kockázatok minimalizálásában, az ártalmak csökkentésében valamilyeni érdekelt félnek szerepet kell vállalnia.

A megoldásban stratégiai, szabályozási, tervezési, edukációs és társadalmisító intézkedésekre is szükség van, mindezekhez pedig egységes, bizonyítékokon és a nemzetközi trendeken alapuló megközelítésre van szükség.

Érdekelt felek (stakeholderek)

A digitális jóllét biztosítása érdekében több érdekelt félnek (stakeholdernek) is aktív szerepet kell vállalnia.

A digitális gyermekjólét érdekeltjei és feladataik a területet érintő, áttekintő dokumentumokban ebben a felosztásban jelennek meg. Ezek közül érdemes kiemelni az OECD 2022-es *Gyermekek a digitális környezetben javaslatai*²⁵, a DQ szintén 2022-es Child Online Safety kevertrendszer²⁶, illetve az ITU²⁷ 2020-es Online Gyermekvédelmi Útmutatój²⁸.

Az ITU Online Gyermekvédelmi Útmutatói magyarul is olvashatók az ITU, a korábbi Innovációs és Technológiai Minisztérium és a Digitális Gyermekvédelmi Stratégia, valamint dr. Baracsi Katalin, az internetjogász (a Digitális Gyermekjólét munkacsoport tagja) együttműködésében.

ITU:

- Gyerekek és fiatalok
- Szülők, gondviselők, pedagógusok
- Minisztériumok
- Iparági szereplők és a hozzájuk kapcsolódó szolgáltatók
- Kutatók és akadémikusok
- Civil szervezetek
- Rendészeti szervek
- Egészségügyi és szociális szervezetek

DQ / COSI:

<https://www.dqinstitute.org/impact-measure/>

- A gyermekek biztonságos internet-használata
- Családi támogatás
- (intézményes) Oktatás
- Iparági szolgáltatók felelőssége
- Szabályozási környezet
- Technológiai felszereltség

A tervezésen alapuló (by design) megközelítés lényege, hogy tervezői oldalról célozza olyan platformok vagy gyermekeknek szóló alkalmazások létrehozását, amelyek a gyermek szükségleteinek és igényeinek megfelelőek, nem ártalmasak.

- Az **OECD** 2024-ben adta ki ezzel kapcsolatos jelentését²⁹, jó gyakorlatokkal.
- A brit **5Rights Foundation** irányelve³⁰ a gyermekjogokat helyezi a középpontba a tervezésen keresztül.

25 OECD (2022), Companion Document to the OECD Recommendation on Children in the Digital Environment, OECD Publishing, Paris, <https://doi.org/10.1787/a2e8bec7c-en>

26 <https://www.dqinstitute.org/impact-measure/>

27 <https://www.itu.int/en/Pages/default.aspx>, Nemzetközi Távközlési Egyesület az ENSZ mellett működő szakosított szervezet

28 <https://www.itu-cop-guidelines.com/>

29 https://www.oecd.org/content/dam/oecd/en/publications/reports/2024/06/towards-digital-safety-by-design-for-children_f1c86498/c167b650-en.pdf

30 <https://childrightsbydesign.5rightsfoundation.com/>

- **Kalifornia állam AB 56-os törvényjavaslata** kötelezővé tenné a közösségimédia-platformok számára rendszeresen megjelenő – a dohányzással kapcsolatos jelölésekhez hasonló – figyelmeztetés megjelenését kiskorúak számára a platformra lépéskor és használata közben.

A digitális gyermekjólét érdekeltjei (stakeholderek) és szerepe a 0-9 éves korosztály digitális jóllétében

JAVASLATOK:

Javaslatok az egyes stakeholderek irányába a probléma- és kockázattérkép, valamint az érdekelt feladatainak beazonosítása alapján:

ÁLLAM

Szükséges egy olyan **koordináló munkacsoport vagy platform**, amely összehangolja a különböző állami szereplők a gyermek digitális jólléte érdekében végzett munkáját, és közös, egységes támogatási felületet nyújt a különböző ágazatokban dolgozó szakemberek számára (médiaszabályozás, kiberbiztonság, fogyasztóvédelem, adatvédelem, ifjúságvédelem, egészségügyi ellátás, gyermekjóléti alapellátás, szociális ágazat, önkormányzati, állami fenntartású egészségügyi és oktatási intézmények)

GYAKORLAT

Az NMHH Gyermekvédelmi Internet Kerekasztal állásfoglalásokat, ajánlásokat dolgoz ki a gyermekbarát internetezés elterjesztésére, így a szűrőszoftvek hatékony alkalmazására is, valamint a gyerekek és szüleik médiatudatosságának növelésére, nincs hatásköre kötelező erejű jogi normák megalkotására, az önszabályozást és a jó gyakorlatokat ösztönzheti. A Kerekasztal tagjai gyermekvédelmi szervezetek, valamint az internetpiaci szakmai szövetségek és egyes minisztériumok küldöttei közül kerül ki, más állami szervezetek, hatóságok a törvényi rendelkezések alapján nem lehetnek a Kerekasztal tagjai. Így, a Kerekasztal működése mellett szükséges egy olyan koordináló munkacsoport vagy platform, amely az intézkedések összehangolásáért felel, és a felelős intézmények képviselőit tömöríti.

Szükséges a **gondoskodáspolitikai megújítása** abból a szempontból, hogy a leginkább rászorultakat esélyteremtéssel és tudatosítással is támogassák (eszköz- és internetellátás, jó gyakorlatok)

GYAKORLAT

A Gondoskodáspolitikáért Felelős Államtitkárság kezeli a Gyermekgarancia Nemzeti Cselekvési Tervet, szervezi a „Legyen jobb a gyermekeknek!” Nemzeti Stratégia Értékelő Bizottság üléseit. A Gyermekgarancia Nemzeti Cselekvési Terv³¹ 6.2 pontja reagál a digitalizációval összefüggő kihívásokra, a Digitális Gyermekvédelmi Stratégia keretében elindított, a Cselekvési Tervben szereplő beavatkozások már csak részlegesen elérhetők. A „Legyen jobb a gyermekeknek” Nemzeti Stratégiát¹ 2007-ben fogadták el, amikor a digitalizáció még nem szerepelt sem az egészségügyi, sem a leszakadókra érintő kérdések között. Mivel azonban a Stratégia 2032-ig tart, egyes területeire érdemes lenne vonatkoztatni (különösen a 4.2 Korai képességgondozás, 4.3 Oktatás, valamint a 6. Egészségesebb gyermekkor területén.)

Szükséges Magyarország részvétele a nagy, nemzetközi a gyermekek digitális jóllétével foglalkozó **kutatásokban** annak érdekében, hogy releváns adatokat szerezzünk a területről (EU Kids Online, COSI Index), valamint szükség van önálló, nemzeti mérésre, amely kifejezetten a hazai helyzetet, illetve az ellátottságot, működést, a beavatkozások módját és eredményeit méri.

31 1202/2023. (V. 22.) Korm. határozat

32 47/2007. (V. 31.) OGY határozat

GYAKORLAT

Magyarország jelenleg nem vesz részt nemzetközi összehasonlításra alkalmas, a gyermekek online jóllétével kapcsolatos kutatásokban.

JÓ GYAKORLAT

Magyarország Digitális Gyermekvédelmi Stratégiája keretében egy teljes körű, a mely a kiskorúak online kockázati kitétségének a mértékét, a tudatos internethasználat minőségének (tudatos médiamagatartás, médiaműveltség) a mértékét és a digitális gyermekvédelmi ökoszisztéma állapotának minőségét együttesen mutató index³³ (Digitális Gyermekvédelmi Index) mérését dolgozták ki. Ez az index alapja lehet a hazai ellátottságot, a beavatkozások eredményeit vizsgáló, rendszeres mérésre.

Szükséges a **minőségi, gyermekbarát, magyar nyelvű digitális tartalmak** létrehozásának támogatása, ehhez evidencia-alapú szabványok vagy akár védjegy-rendszer kidolgozása, amely a tervezésen alapuló megoldásokra is kitér.

JÓ GYAKORLAT

BookR Kids³⁴

A BOOKR Kids digitális mesetár mobil- és tablet alkalmazásban, több mint 200 interaktív mesekönyv érhető el. Ezek a könyvek a hagyományos, szépirodalmi és oktatási kánon részét képező művek digitális verziói, melyek animációkkal, hangos felolvasással és képességfejlesztő játékokkal támogatják a szövegértést, a helyes ejtést és a helyesírást. Az alkalmazás célja, hogy a gyerekek a digitális térben ismerkedjenek meg a mesék világával, megőrizve az elmélyült olvasás és mesehallgatás tradícióját. A BOOKR Kidshez kapcsolódóan kifejlesztették a BOOKR Suli és BOOKR Class alkalmazásokat is. A BOOKR Suli tanórai keretek között használható, interaktív hangoskönyveket tartalmaz, és egy tanári adminfelület segíti a diákokat az olvasóvá nevelésben, fejlesztve a szövegértési és digitális kompetenciákat az 1-8. osztályos korosztály számára.

JÓ GYAKORLAT

AIfi³⁵

Az utóbbi években a digitális eszközhasználat előnyeinek kiaknázásában és a káros hatások megelőzésében egyre több applikáció és szoftver segíti a szülőket. Bár a szülők sokszor nem tudják teljesen visszaszorítani a gyerek digitális eszközökön töltött idejét, fontos, hogy olyan digitális tartalmakat és tevékenységeket válasszanak, amelyek összekapcsolják a virtuális világot a valóddal. Ezek a tartalmak például ösztönzik a mozgást, a kreativitást, a szabadban való időtöltést és a társas interakciókat, így hozzájárulnak a gyermek egészséges fejlődéséhez és

33 <https://digitalisgyermekvedelem.hu/dgyindex/>

34 <https://bookrmesetar.hu/>

35 <https://play.google.com/store/apps/details?id=hu.alfageneracio.alfi.app&hl=hu&gl=US>

jöllétéhez. Az ELTE Alfa Generáció Labor kutatói által fejlesztett Alfi applikáció-csomag ezt a célt szolgálja: egy gyerekbarát, tudományos alapokon nyugvó eszköz, amely a digitális és offline élet egyensúlyának megteremtését támogatja. Alfi egy érzelmkifejező, élő-lényszerű virtuális segítő, amely például jelzi, ha a gyerek túl sok időt tölt az eszközön, így segít a függőség megelőzésében. Az alkalmazás interaktív játékok és mesék révén ösztönzi a szülő-gyermek együttműködést, a közös tevékenységeket a természetben, és fejleszti a gyerek társas készségeit. Alfi ingyenes, reklámmentes, magyar nyelvű applikáció, mely biztonsági funkcióval is rendelkezik: kezdőalkalmazásnak beállítva szabályozható, hogy milyen egyéb applikációk jelenjenek meg a gyerek számára a képernyőn, így a nem neki való alkalmazások elrejtethők előle.

JÓ GYAKORLAT

PractiKid³⁶

A PractiKid egy Magyarországon fejlesztett, játékos képességmérési módszertan gyerekek számára, amely a sikeres iskolakezdéshez szükséges képességeket méri fel. A digitális eszközökkel és interaktív mesével kombinált tesztelés a gyerekek számára élményt nyújt, miközben a rendszer pontos adatokat gyűjt a tanulási képességeikről. A mérés során a gyerekek egy erdei kalandjátékban vesznek részt, ahol különböző feladatokat oldanak meg, miközben a rendszer ösztönző üzenetekkel támogatja őket, így elkerülve a kudarcélményt. A tesztelés digitalizált, kihasználva a technológia előnyeit, például a mérőeszközön lévő szenzorokat és színes gombokat. A szülők és pedagógusok számára az eredmények átlátható formában kerülnek bemutatásra, szakértői konzultációval kiegészítve, segítve a fejlesztendő területek azonosítását és a megfelelő pedagógiai segítség megtalálását. A kidolgozáshoz a DQ kompetenciarendszert és a Child Online Safety Institute (COSI) alapelveit is használták.

- Szükséges az átmenet támogatása érdekében **a gyermek első okostelefonjának birtokbavételéhez kapcsolódóan szakmai – edukációs támogatás**, ehhez kampány indítása – kötelezővé tétel az iparági szereplők számára ennek biztosítása
- A multi-stakeholder megközelítés támogatása: az **egyházak**, egyházi fenntartású intézményrendszerek bevonása a 0-9 éves korosztály digitális nevelésének támogatásába; **kutatóintézetek, egyéb szervezetek támogatása** (meglévő tevékenységek folytatása, pályázati lehetőségek a nyilvános hozzáférés és terjesztés garanciájával, KPI-okkal)
- Mivel a hibrid környezetben a digitális technológia a kisgyermek élményvilágának része, szükséges **a Bölcsődei és az Óvodai Nevelési Alapprogram módosítása azért, hogy a bölcsődei nevelők és az óvodapedagógusok kezébe eszközöket adjon a tudatos digitális neveléshez**
- **Az óvodapedagógusok, kisgyermeknevelők digitális képzésének támogatása**, ingyenessé tétele

JÓ GYAKORLATOK

Az Oktatási Hivatal által akkreditált, óvodai digitalizációval foglalkozó képzések:

- „Játssz és fejlessz Zümivel!” – robotika az óvodában továbbképzés pedagógusoknak
- Digitális technológiák az óvodában
- Az Ovi-sokk a digitális világban című akkreditált továbbképzés 2024 őszén a XII. kerületi Önkormányzat óvodapedagógusai számára valósult meg.

Az óvodák felszerelése digitális eszközökkel (laptop, érintőképernyős eszközök, padlórobotok) és erős internethozzáféréssel, *elsősorban az óvodai adminisztráció megerősítésére, illetve az óvoda-szülő kapcsolattartásra, de korlátozott keretek között, 5 éves kortól el lehet kezdeni az óvodások digitális kompetenciafejlesztését, eltérő nevelési igényű gyermekek esetén, gyógypedagógiai támogatással erre hamarabb is szükség lehet.*

JÓ GYAKORLAT

OviKréta

Az oviKRÉTA rendszer célja, hogy az óvodák gyermekekkel és alkalmazottakkal kapcsolatos adminisztratív feladataihoz informatikai támogatást nyújtson. Innovatív megoldásokat nyújt egy felhasználóbarát felületen keresztül, ahol az óvodai tevékenységeket egy rendszerben kezelhetjük. Biztonságos adattárolást és adatmentést biztosít egy központi adatbázisból, a rendszer webes felületen keresztül internetkapcsolattal bármikor/bárhonnan elérhető. A felhasználók részére megfelelő jogosultsággal egy gyermek, csoport története egyben, egy helyen látható és kezelhető.

Oktatási Hivatal Budapesti Pedagógiai Oktatási Központ szakmai anyaga

Az Oktatási Hivatal Budapesti Pedagógiai Oktatási Központ óvodai digitális eszközökkel kapcsolatos előadásának szakmai anyaga³⁷ átfogóan mutatja be, hogy az óvoda milyen digitális eszközöket használ, milyen digitális gyermeki kompetenciákat fejleszt a mindennapokban, segítve az óvodapedagógusok első gyakorlati lépéseit a témában.

Televele Egyesület médiaovi program³⁸

A Palánták Óvoda és a Televele Médiapedagógiai Egyesület Moped Digiovi médiapedagógiai programjának kiindulópontja az a megközelítés, hogy ha az óvodában az iskolakezdés előtti évben megjelenik az okoseszközök irányított használata, esély születik arra, hogy egészséges irányba alakíthassuk a gyerekek kütyühasználatát. A Moped Digiovi program kiindulópontja a német médiapedagógiai műhelyek programjai, amelyek arra az elgondolásra épülnek, hogy a digitális eszközöknek pontosan meghatározott célok érdekében és a pedagógiai fejlesztés szolgálatában helye lehet az óvodában. A digitális eszközök mindenképpen társas környezetbe ágyazottan, játékos módon, az életkori és az egyéni sajátosságok figyelembevételével kerülnek be az óvodai nevelésbe.

36 <https://practikid.hu/index.php>

37 https://www.oktatas.hu/pub_bin/dload/kozoktat/pok/Budapest/2024/Horvath_Tamasne_Okos_eszkozok.pdf
38 <https://raabe.hu/mediapedagogiai-program-az-ovodaban/>

- az iskolai okostelefon-korlátozás megőrzésével a 6-9 éves korosztály digitális kompetenciafejlesztésének és médiatudatosság fejlesztésének támogatása iskolai keretben; nem csak a tanórai, hanem a szabadidős médiahasználat tekintetében is.
- a meglévő jó gyakorlatok, gyermekekkel foglalkozó szervezetek programjainak támogatása, terjesztése

IPARÁGI SZEREPLŐK, FEJLESZTŐK

„első telefon”-ok, gyermekbarát készülékek felszerelése, támogatása, tájékoztató anyagokkal ellátva

JÓ GYAKORLAT

KidSafe Smartphone (Új-Zéland)

Új-Zélandon a Samsung a Safe Surfer fejlesztőcéggel együttműködve, hozott létre egy gyermekbarát okostelefont, amely a Samsung Galaxy A15 vagy A25 5G készüléket ötvözi a Safe Surfer technológiájával, amely lehetővé teszi a szülők számára az alkalmazásokhoz, a közösségi médiához és az internethez való hozzáférés szabályozását. Ezek a telefonok új-zélandi kiskereskedőknél és online is kaphatók, testreszabható élményt nyújtva, ahol a szülők fokozatosan oldhatják fel a funkciókat, ahogy gyermekük fejlődik.

- minőségi, gyermekbarát, a gyermek digitális jóllétét támogató alkalmazások fejlesztése, ehhez a tervezésen alapuló megoldások megvalósítása a nemzetközi sztenderdek alapján
- a gyermekek számára ártalmas tartalmak feltöltésének, közzétételének, továbbításának megakadályozása, együttműködés a hatóságokkal és a hotline-hálózatokkal
- életkori igényeknek megfelelő felület, szülői felügyeleti megoldások beletervezése a gyermekeknek szóló alkalmazásokba
- a gyermekek számára nem megfelelő online hirdetések korlátozása a nekik szóló tartalmak előtt
- a mesterséges intelligencia felelős, a gyermek legfőbb érdekét szem előtt tartó használata

OKTATÁS

- a gyermekekkel foglalkozó valamennyi szakember (gyermekorvos, védőnő, korai fejlesztő, kisgyermeknevelő, óvodapedagógus, tanító, gyermekpszichológus és -pszichiáter, szociális munkás, gyermekvédelmi szakellátásban dolgozók) képzésébe kerüljön bele egy gyakorlatias, tudományos megközelítésű a pszichológiai, digitális gyermekvédelmi és médiatudatossági szempontokat összekapcsoló tananyag annak érdekében, hogy a képernyővel kapcsolatos kihívásokban támogatni tudják a szülőket, illetve oktatni a nagy óvodás és kisiskolás korú gyermekeket.
- szülőknek szóló, széles körű, hatékony, rugalmas, többszintű tájékoztatás, a digitális nevelést támogató anyagok, programok, kampányok indítása

IMPRESSZUM

Jelen szakmai dokumentumot az EduTech Hungary Zrt. az EdTech Koalíció Digitális Gyermekjólét Munkacsoportjának közreműködésével készítette.

A szakmai dokumentumot összeállította: Timár Borbála, munkacsoport-vezető

Köszönjük az Oktatási Hivatal, az ELTE Alfa Generáció Labor, a PractiKid, dr. Balogh Anikó, dr. Baracsi Katalin, Nagy Ildikó Mária, Vetési Erika közreműködését.

A dokumentum nyilvánosan megosztható, terjeszthető; önálló egységet képez, nem lehet kiragadni belőle, egyes elemeit önállóan felhasználni; eltorzítása, megcsonkítása, megváltoztatása, módosítása, átalakítása vagy bármilyen más visszaélés tilos.

Hivatkozás formája: Timár Borbála et al. (2025). A 0-9 éves korosztály és a digitalizáció – Zöld könyv. EduTech Hungary Zrt., EdTech Koalíció, Digitális Gyermekjóléti munkacsoport.

<https://edtechkoalicio.hu>

<https://digitalisgyermekjollet.hu>

<https://edutechhungary.com>

36 <https://practikid.hu/index.php>

32 47/2007. (V. 31.) OGY határozat

